Չի Հայկական Սոփերը սուրբ Նախնեաց մերոց հոգեւից
 Տունջեան ՚ի լոյս եկեացն խաւարարդնն ՚ի բանտից:
 Չնաս բարեաւ, Երարան, սրաի Հայոց քաջաւիր,
 Չնան, զայս որ բաղգաւոր սիրով նոցա աւեակը,
 Շարժեաւ սիրոյդ զմակոյի յանհուն ծովուցն ասպարէզ .
 Չնան, զպանդուխտ խեղճ Հայեր զթով զգուել, Տէր ընդ քեզ:

Մե՛քն եւ զմերոց վնէյ Մաննէ Արիւստի Ժանկոյնն,

Կ Ր Օ Ն Ա Կ Ա Ն

Եպիփան Եպիսկոպոս

ԵՒ ՆՈՐԻՆ ՃԱՌ

(Շարժանիւնն)

Երդ որ ծածկադէան է յամենայնի՝ Յիսուս¹⁾, զիտաց ևս զնոցայն. և ՚ի նմին աւուր միաշարաթւոյ, յորում և պատուեցաւ ոստովք²⁾ ձիթենեաց և արմաւենեօք՝ մասնելով ՚ի քաղաքն Աբուսաղէմ: Աւ էր ըստ արեգական ամարին յապրելի ամսոյ ՚ի վիցն: Իսկապէս զիպեցաւ լուսնին տանն, յոր և զգաւնն արգելուն պատրաստ դասնիկ զատկին զննման: Օն իսկ և նոյն ինքն էական Բանն Հօր՝ յայնմ նուազի աւետեօք Հրեշտակապետին Պարրիէլին՝ արգիլեցաւ յարգանդի կուսին փանն Երարածոց փրկութեան. ՚ի ժ. նիսան: Այլ և արար ՚ի նմին աւուր իրս խորհրդական և փրկարար:

Քանզի և ՚ի մասնելն իբրում ՚ի տուն Պամաղէլէլն՝ հաւատարիմ Ասրդապետի, և նորա որպէս ուսեալ ՚ի մանկանցն զնոց ընդ յառաջ Տեառն Յիսուսի, և ունէր դաստառակ փուշ մեծագոյն որպէս զրկաչտի

մի պատուական և սպիտակ որպէս ձիւն, յորինեալ ծայրօք որպէս թաղաւորական ծիրանի մետաքս կարմիր և կանանչ փողեալ ոսկում, և տարածեաց զայն առաջի Տեառնորդոյն արարածոց Յիսուսի Վրիստոսի փրկչին մերոյ²⁾: Աւ Տէր խնայահալ ամբարձ զայն երկու ևս ձեռօքն, և որպէս թէ լուացեալ ևս էր, և արկ խաչանման Ղատուածային պատկերաւն՝ վերուստ ՚ի վայր բերելով:

Օն անդր և նկարեցաւ ՚ի դաստառակն՝ պատկերն արարչագործ Յիսուսի Վրիստոսի Տեառն մերոյ, իսկապէս ՚ի ժ. լուսնական ամսոյ՝ որպէս և վերագոյն ևս ասացաք. և տայ ՚ի Թոմաս. և տեսեալ ամենեցուն երկրագեղին Եստուածային նկարագրեալ պատկերին. և Թոմաս ծալեալ զթուղթն և զսուրբ դաստառակն և պահալ ՚ի վարչամակի, որ և այն զեղեցիկ և սպիտակ էր

1) յՅրդն պակասեր Յիսուս.

2) յԶրդն Վրիստ.

յոյժ, և տայ յԱնանէ և յորս ընդ նմա. և նորա անդէն՝ ՚ի խոնարհ երկրպագելով Արարողին Յիսուսի՝ մեծաց շնորհ ունելով գոհացողական բանիւ : Աւելեալ գնային փութանակի մեծաւ խնդութեամբ ՚ի փառս Վրիստոսի թաղաւորին Արիմաւորի, և հասեալ ՚ի քաղաքն . . . որ և սցսօր կոչի, . . . 5, և մտեալ ՚ի քաղաքն սակս պիտայից, և ոչ կամեցան զայն մեծանել ՚ի քաղաքն, որպէս խնամացեալ թէ գուցէ մարտաւորացն զխաացեալ զայն, ազգ առնեն՝ յարթունիս, և լինի յափշտակեալ առ ՚իմէնջ : Աւանդէն իբրև ՚ի պահապանի ամրացուցին զսուրբն զայն նկարագիր գնելով ՚ի մէջ երկու փոքրագոյն ազիւսաց, զոր և արուեստաւորք եփեն հրով, որ և արգ ստի Աշխարհ :

Աւ առեալ Անանէ զանխլարար ՚ի ներքոյ վերարկութին, և դնէ ՚ի պատուհանս պարսպի նետաձգին և արտաքոյ քաղաքին, և ոչ ժամանեցին ելանել, զի կանխեալ փակեցաւ դուռն քաղաքին : Օն իսկ և զգիշերն ամենայն պահապանք քաղաքին տեսանէին զլոյսն գերագանց, զի ճառագայթեալ փայլել ՚ի վերայ պարսպին, երեք բուրգն ընդ մէջ լինելով և աւելի՞ և ոչ կարէին ճշգրտել զտեղին զի պահեալ ևս լինէր յԱստուծոյ :

Աւ առ վաղեւն ինքն իսկ Անանէ որպէս ՚ի չմեղս լինելով՝ 6 առեալ գնայր զճանապարհս իւր, ընդ նմին և այլքն բազում խնդութեամբ : Իբրև մերձեղին ՚ի քաղաքն իւրեանց՝ որ և հասին գալով փութանակի

յաւուրս երկոտասան, և պատկեր առերն ուրբաթ, յինն ժամուն : Աւ յանկարծաստիկ ձայն անկեալ արշաւանաց և սաստակի, և նոցա երկուցեալ՝ օն անդր և փութացեալ ընկեցին զսուրբն ՚ի ջրհորն որմերձ էր առ նոսա, և էր հեռի ՚ի քաղաքէն իբրև հինգ կամ վեց սասարիսօթ՝, անդէն շտապով հասին ՚ի քաղաքն փախուցեալ երկփարօք. և ոմանք խնդութեամբ եկեալ առեալիս տալով պատմեցին Արքային փան գալտեանն արանցն : Աւ նա ուրախացեալ յոյժ հրամայեաց զալ առ ինքն : և մեծաւ պատուով ընկալեալ ողջունէր զնոսա. և նորա զոր լուան ՚ի Տեսանէ, Յիսուսէ՝ պատմեցին առաջի Արքային և մեծամեծ աւագանւոյն, ետուն և զգիրն. և առեալ զայն յոտանաւոր համբուրէր յաչացն և յերեսացն, և ՚ի վերայ զլեոյն բարձրացուցեալ, և սագա ՚ի վայր յերկիր խոնարհութեամբ երկիր պահանէր : և առեալ Ատենադպիրն ընթեռնոյր, և արքայն յոտանաւոր՝ ամենայն մեծամեծօքն կալով և ունկնդրութեամբ լսէին. և ՚ի վճարքս Աստուածային բանիցն անդէն թաղաւորն և ամենայն մեծամեծ նախարարքն հանդերձ աամիկ ամբօխիւ որ յարթունիս, ժողովեցան յայնմ հանդիսի : Աւ զարձեալ երկրպագեցին փառս վերառաքելով անուանն Յիսուսի Վրիստոսի որդւոյն Աստուծոյ :

Աւ բազմեալ Արքայն և արժանաւորքն, և մեծարեալ զԱնանէ և զորս ընդ նմա, բազմեցոյց մերձ ՚ի յաթոս թաղաւորութեան իւրոյ՝ 10 : Աւ իսկոյն Անանէ յարուցեալ ասաց զերացն եղիլոց, և նա վերադին ուրա-

5) Յերեսին օրինակսն եւս բաց թողեալ էին տեղիք կրկին անուան քաղաքին ըստ հնայն եւ ըստ նորոյն, զոր եւ մեր անցար կէտարուծեամբ :
 4) յ2րդն ունեցեն :
 5) յ2րդն պակասեր և ունեցէ :
 6) Ի գաղափարին ջնջեալ էր որքն է շեղւելն էն էն :

7) յ3րդն պակասեր աստի մինչեւ 4-ի . . . երէվորէ :
 8) յ5րդ օրին. յաւելոյր Բրէտտոնէ :
 9) Ի դաղափ. կրնատ եղեալ զոլով յոտանաւորն ջնջեալ էր :
 10) Ի գաղափ. էր :

խացաւ յոյժ, և խնդայր¹¹ հանդերձ ամենե-
քումք որպէս և լուաւ, սակս կենդանա-
գրեալ պատկերին՝ Տէրունական. և յայսմ՝
աւուր ոչ կարացին ելանել, քանզի նսեմա-
ցեալ էր, և առ վաղիւն որ էր շարաթ,
հրամայեաց ամենայն բազմութեամբ քաղա-
քին պատրաստ լինիլ՝ արանց և կանանց, ծե-
րոց և տղայոց: Աւ ասաց կազմել զքաղաքն
և զպարիսպն և զամենայն փողոցամէջնս,
և զհրապարակս՝ ոսկեհուռն դիպակօք, և
կանանչացեալ և ծաղկեալ ոստովք ՚ի պտ-
ղաբեր ծառոց. նա և ամենայն ումեք ՚ի մե-
ծամեծաց մինչև ցփոքունս պայծառանալ
հանդերձիւք, մինչև յաղքատս. և խրախա-
նալ ՚ի փառս Յիսուսի Վրբիստոսի, ունե-
լով մուսկեղնսս զունակ զունակ, և ծխանե-
լիս, և կնդրուկս որպէս և վայելէր թագա-
ւորի և Արդւոյ Աստուծոյ:

Օն իսկ և¹² Արքայն Աբգար յարքունի
տանէն հրամայեաց առնել մեծազոյն մոմե-
ղնսս երեք հազար ՚ի զոյնս երեք, սպիտակ,
կարմիր, կանանչ, և ոսկեզարդ: Աւ ասաց
բառնալ զոյն մեծամեծ Աւագանւոյն, և այլ
մանրագոյն¹³ երկոտասան բիւր, առնուլ ու-
միկ զօրայն, և կրակարանս ոսկիս բազումս
լի հրով, և ծխանելիս, և կնդրուկս, և զա-
մենայն փողս կռածոյս, և զերգարանս խն-
դութեան և զքօսանաց: Աւ յերեք ժամ շա-
բաթ աւուրն այնպիսի՝ պատրաստութեամբ
ելին ՚ի քաղաքէն, և զային հանդարտու-
թեամբ և երգարանօք, և քնարիւք դովիին
զամենաթագաւորն զՎրբիստոս. և ինքն Ար-
քայն ՚ի ծայրս մատանց ոտից և ձեռայն
առաւել և ս ունէր զցաւն, և ոչ կարէր ըստ
կամս զնալ, այլ որպէս կառս յօրինէր: Աւ

արք երիտասարդք բարձեալ տանէին զնա
զգուշութեամբ: Աւ էր՝ անդ յայնմ՝ աւուր
տեսանել զմայրաքաղաքն ունայն յամենայն
բնակչաց իւրոց, որոյն ՚ի ճննդականաց և ՚ի
հիւանդաց. և հասեալ ՚ի տեղին՝ և արս
ճարտարս և հաւատարիմս իջուցեալ ՚ի ջր-
հորն հանին¹⁴ զԱստուածանկարեալ զաստա-
ռակն և զմի աղիւսոյնման կղմինդրն, և միւ-
սըն այլ¹⁴ մնաց անդէն կամաւ Յիսուսի
Վրբիստոսի, առնել բժշկութիւն յաւիտեան
անուամբ թաշկինակին:

Օն անդր և տեսեալ արքայն զգաստա-
ռակն պատեալ սուրբ և սպիտակ վարշամա-
կաւ, և ահա ցամաք ոչ ունեկով հիւթ
ջրոյ. և այնու զարմացեալ տայր փառս
Վրբիստոսի: Աւ ասաց Անանէի բանալ որ-
պէս և պահեալն էր: Աւ առեալ առաջի Ար-
քային սկսաւ բանալ, և անդէն հոտանոյ-
շութեան բուրեաց մինչև ասաց Արքայն ՚ի
բաց տանել զամենայն ծխելիս և զկնդրուկս,
ասէ, այսէ հոտ կենդանութեան՝ որ հաւա-
տան զՎրբիստոս Աստուած և Տէր կենդա-
նեաց և մեռելոց: Աւ հայէր Արքայն մեծաւ
զգուշութեամբ և երկիւղել:

Աւ յորժամ պարզեաց Անանէ զԱս-
տուածանկար զաստառակն ընդ դէմ Արքա-
յին, ճառագայթեաց լոյսն համասփիւռ՝
մինչև ծածկեալ եղև լոյս Արեգականն. իսկ
անհամար մոմեղինաց և ջահիցն բնաւ ամե-
նեին ոչ երևէին: Օն իսկ և ոչ զօրէին տե-
սանել զմիմեանս. այլ և ՚ի ձայն բարձր գո-
վէին զթագաւորն երկնաւոր զՎրբիստոս,
ազգի ազգի երգարանօք. և քնարիւք: Աւ
մերձ կացեալ թագաւորն երկիւղել երկիր-
պաղանէր, և առեալ երկու և ս ձեռօքն պատ-
րաստաբար արկանէր զերեսօքն և արտաս-

11) յԶրդն. Խնդայր:

12) յԶրդն, պակասէր և:

13) յԶրդն. պակասէր և ոչ մանրագոյն:

14) յԶրդն. պակասէր ոչ:

ուէր յոյժ առ անչափ խնդութեանն¹⁵:

Աւ անդէն ազդեալ առ նա սուրբ Հոգին
Մատուած, և սկսաւ ասել զսաղմոսս զայս
խորհրդական և ողբաձայն եղանակաւ, «Տէր
խմ և Մատուած Յիսուս Քրիստոս, յերե-
սաց քոյ իրաւունք ինձ լինիցի. և աչք իմ
տեսցին զուղլու թիւն, և լուսով երեսաց
քոյ տեսից զլոյս հաւատով ՚ի վերիութիւն:
Աս թագաւորս ծառայ քոյ և մահկանացու՝
ըստ գրեցելու մն ունկնդիր եղից քեզ յայսմ-
հետէ թագաւորիդ անմահի: Օ, ի օրէնք ՚ի
քէն ելցնն, և դատաստանք քո լոյս հիթա-
նոսաց. և եղից զՄատուածային նկարագիր
Քո պատկերիդ որպէս և պսակ պարծանաց
և սուսաւել բարձրագոյն¹⁶ քան զթագ ան-
ցաւորիս ՚ի վերայ զլոյս խնոյ, ՚ի փառս ինձ
լինելոյ և յօգնականութիւն ընդ դէմ երե-
ւելի և աներեւոյթ թշնամեոյն: Բստ այնմ՝
որ ասնն, զիբ խոյր ՚ի զլուխ քոյ ՚ի փառաց
յաւխանականին Մատուծոյ Յիսուսի Քր-
իստոսի. և որպէս ծագեաց արեգակն ՚ի
բարձանց և լուսաւորեաց զնստեալսս ՚ի խա-
ւարի և ՚ի ստուերս մահոն: Աւ արդ Տէր
խմ և Մատուած Յիսուս Քրիստոս, ուղ-
ղես զբոս իմ ՚ի ճանապարհս խաղաղու-
թեան, և քեզ փառք յամենայն եղակա-
նացս»: Աւ ՚ի կատարման մարդարէութեան,
իսկոյն յօնքն՝ և արօւանունք աչացն բու-
սեալ՝ ելնն կարի և ս լաւագոյն. և ծայրք
մատանցն ձեռացն և ոտիցն որ կոճոտեալ
և ս էին ՚ի դառնագոյն և դժնեայ ցաւոցն,
ամրացեալ կազմեցան զզնկամբքն և պճ-
զամբքն, որպէս և մեծ մասն ցաւոց բժշ-
կեալեղև յամենայն մարմինն: Աւ տեսեալ առ
ինքն զողորմութիւնն Մատուծոյ, և ՚ի ձայն

բարձր՝ որ և այն նուազեալ էր և պարզե-
ցաւ նմա, փառաւոր առնէր զՄատուածա-
յին պատկերն զոհացողական օրհնութեամբ
հանդերձ ամենայն բազմութեամբն. որ և
միաբան ասացին զառնն մեծաւ ուրախու-
թեամբ և երկրպագութեամբ¹⁷ փառաւորե-
լով զիրկական անունն Յիսուսի Քրիստո-
սի, և զնկարագիր պատկերն նորա: Աւ ու-
նէր Աբգար զսուրբ դատաստակն ՚ի վերայ
զլոյս և թագին արքայական:

Օն անդր և ասաց ուրախալից բարբա-
ռով հնչեցուցանել զամենայն փոզս կու-
ծոյս¹⁸ և զեղծերայս, զոր և Անանէ բերեալ
և ս էր յարքայէն Հռոմոյ. այլ և զամենայն
երդարանս և զուրախարարս որպէս և օրէն
էր թագաւորաց առնել ՚ի մտանել և յեր-
անլն իւրեանց յարքունական քաղաքս, և
առաւել իբրև յաղթելով թշնամեացն և
դառնան յաթոռ թագաւորութեան:

Օն իսկ և այնու հանդիսիւ եմուտ արքայն
՚ի քաղաքն իւր պոյծ առացեալ աչօք և լու-
սափայլ երեսօք, և ողջացեալ ձեռօք, և ամ-
րացեալ ոտիւք, բառնալով զնկարագիր
պատկերն ՚ի վերայ թագին և զլոյսն. զայնմ,
որ եբարձ զմեզս աշխարհի ՚ի վերայ սուրբ
Խաչին. և այժմ՝ բառնաց հանապաղ երկր-
պագելով ՚ի վերայ սրբոյ սեղանոյն ՚ի ձեռն
քահանայապետից և քահանայից: Այլ և
օն անդր անպատմելի փառաւորութեամբ¹⁹
մտին ՚ի քաղաքն, որ և էր լցեալ յամենայնէ
բերկրալից ուրախութեամբ և ընկալաւ զԱն-
մահ փեսայն նկարագրեալ ՚ի թաշկինակ,
յառազաստ իւր սուրբ, և բազմեցոյց Աբ-
քայն զսուրբն զայն նախ յարքունական
զանձարանին:

15) 12րդն պակասէր -- ունի ինքն-թեանն:
16) 13րդն չիք բարբառոյն:

17) 12րդ և 13րդ օրինակս պակասէր և էր բարբ-
բառոյն:
18) 13րդն պակասէր աստ կուծոյս:
19) 13րդն բարբառոյն-թեանն:

Ատրգեաց և այս երկիւղածս՝ի սպասաւորութիւն ջահիւք և խնկօք անսպաս²⁰ ՚ի սուէ և ՚ի գիշերի, պահպանեալ ոսկեզարդ վարագուբաւ: Աւ ամենայն բազմութեանն խկապէս հաւատացեալ ՚ի Վրիստոս, և երկրպագելով զնացին ջահիւք և լսպտերօք, և մոմեղինօք լուցելովք, և խնդութեամբ փառաւորելով զՅիսուս Վրիստոս զԱրզին Աստուծոյ: Ե նորհ ունելով և Արքային ՚ի հասարակ գիշերոյ միաշաբաթին, և մնաց անդէն մեծաւ փառաւորութեամբ, խկապէս առհաւատչեաց քաղաքին Ադեսիայ, մանաւանդ և ամենայն ազգի մարդկան ճշմարիտ հաւատոցն որ ՚ի Հայր և յԱրդի և ՚ի սուրբ Հոգին: Աւ ասէ Անանէ՝ ով Արքայ, նման է օրս այս՝ բարեբանեալ և օրհնեալ աւուրն Ղոզմեան, յորում նմուտ Տէր Յիսուս յԱրուսաղէմ, պատուեալ և մեծարեալ ոստովք կանանչացեալ ձիթենօք և արմաւենօք²¹, և տարածմամբ հանդերձիւք (հանդերձից) ՚ի ծերոց և ՚ի աղայոց:

Աւ ասաց Արքայ, օն իսկ և ես ընդ նոսին օրհնեմ զովն և բարեբանեմ զամենաթագաւորն Վրիստոս, և զնկարագրեալ պատկերնորազսուրբ²²: Աւ արդ ես յօրինող ճառ իս բերից կրկնակի զնորհրդական զորազնմասան յօգուտ և ՚ի շահ պիտանի ժառանգին իմոյ, ևս և համայն հաւատացելոց ՚ի Վրիստոս: Վանդե և ՚ի տասնն ամոցն արգելլըր Խարայէլ զգառնն, և ՚ի նոյն լուսնական ամոցն ՚ի տասն արգելաւ բանն Աստուած յարգանդի կուսին, և սրաակիր աւուրըն կիւրակէ: Ամանապէս և յոյն ամաթութու ՚ի տասնեկին աւուրն կիւրակէի, նկարագրեցաւ ՚ի զաստառակի. և սկսեալ անտի

՚ի տասնեկերէն զալով զճանապարհն, և յուրբաթ աւուր յինն ժամուն ընկեցաւ ՚ի ջրհորն, որպէս ՚ի գերեզմանի. և ՚ի տասն և չորքն շաբաթ աւուր յինն ժամուն հանեալ եղև, որպէս և յարեաւ իսկ յինն ժամուն. և ՚ի մէջ գիշերի մատոյց զնա արքայն ՚ի քաղաք իւր, և էր միաշաբաթ և նոր կիւրակէ: Որպէս Տէրն խկապէս զիւրն անօրինէր, երեւելով Թոմայի և մետասանիցն դրօքըն փակելովք. խոստովանելով Թոմայի «Տէր իմ և Աստուած», և Տէրն քաղաքանեալ առ նա ասաց, «Արանի այնոցիկ, որ անտեսարար ինձ լինելով հաւատան»: Երդ երանութիւնս այս ՚ի վերայ Արքային Աբգարու և քաղաքի նորա կատարեցաւ զառաջինն. զինախ քան զլուր բանին և ՚ի ծրննդեանն հաւատացեալ, և ՚ի ձեռն մոզուցն ընծայեալ արժանաւորեցաւ Վրիստոսական հաւատոցն, որ ՚ի Հայր և յԱրդի²³ և ՚ի սուրբ Հոգին: Աւ առ վաղիւն միաշաբաթին և զատկին երկրորդի մինչև յերրորդումն կիւրակէին փրկագործ. և առաջին զատկի Յարութեանն Վրիստոսի, յորում և փրկեցան ամենայն արարածք, որ երեւին և որ ոչն երեւին, մեծարեաց Աբգար զամենայն բնակիչս քաղաքին, զարս և զկանայս, զանազան խորտիկս պատրաստելով օր աւուր, և ծաղկահոտ զինիս²⁴, և սյլ օգտակար և պիտանի ըմպելեա՝ որք ոչ կազմէին զգինի, զաւուրս ը. (ութն) նաւակատիս առնելով Վրիստոսանման նկարագրեալ նորայն պատկերի, ՚ի փառս և ՚ի զովնառ ամենասուրբ Արրորդութեան²⁵ Հօր և Արդւոյ և սուրբ Հոգւոյն:

20) յՅրդն պակասէր անսպաս:
 21) յՅրդ և յՅրդ օրին, պակասէր արմաւենօք:
 22) յՅրդն պակասէր զսուրբ:

23) ՚ի գաղափարին և յՅրդ օրին. պակասէր և յԱրդի:
 24) յՅրդն պակասէր աստի և սյլ օգտակար և փրկանի ըմպելեան, որք ոչ կազմէին զգինի:
 25) յՅրդն պակասէր ամենասուրբ Արրորդութեան:

Եւ զն անդր²⁶ սահմանեաց միաւոր ընդ նորում կիւրակէին և Յարութեանն Վրիտասի, և զսուրբ նկարեալ պատկերին զգալուան տօնել փառաւորապէս ՚ի Վրիտաս Յիսուս ՚ի Տէր մեր, զոր և Հայք Դասարակ անուանեն, և Յոյնք Մանգել, և Աբրայիցիք Թաշկնակ .²⁷ և Հռոմայցիք Վաք. և ամենայն ՚ի փառս և ՚ի պատիւ անուանն Վրիտասի:

Եւ և ընկալեալ սուրբ Առաքեալն Թաղէոս զամենասուրբ Հոգին Աստուած ՚ի վերնասանն, և եկեալ ՚ի վիճակն իւր սեփական ՚ի քաղաքն Աւսհայ, զանխլաբար մասնելով²⁸ անդ և Հոգւոյն սրբոյ առաջնորդութեամբ ՚ի տանն Տուրիայ, և ետ ողջոյն. և նոցա²⁹ ընկալեալ, և խօսեցաւ նոցա զբանն Անուց. և խիոյն հաւատաց Տուրիա և ամենայն տուն իւր: և մկրտեցան ՚ի մահն Վրիտասի անուամբ սուրբ Արարողութեան. բժշկելով ևս յամենայն ցառոց իւրեանց: Բուժեաց և զԱբղիու որդի Աբղիայ, և ևհաս համբաւ իրացն զործելոց յարքունիս. և հրամայեաց արքայն Անանէի և տասն արանց զնալ և տեսանել, թէ՛ կարացեն ևս ծանաչել: և նոքա փութանակի առ հրամանն եկեալ տեսին և ընթացեալ³⁰ պատմեցին Արքային, իսկապէս և ՚ի զլեաւորացն է այլնայն աշակերտաց՝ մի յերկոտասանիցն:

Եւ առաքեաց զնոյն Անանէ և յայլ ևս մեծամեծ աւագանոցն մեծաւ փառաւորութեամբ կոչել յարքունիս: Եւ տեսեալ Արքային զառաքեալն Վրիտասի՝ զն գայլ, և լոյս Աստուածային ճառագայթեալ փայլէր

26) 12րդն պատկեր զն անդր:
 27) Ի գաղտի. եւ 15րդ օրին. աստ լաւելուն զն էս:
 28) 15րդն էր մասնել:
 29) Ի գաղտի. եւ 15րդն նոցա:
 30) 12րդն էկեալ.

՚ի սուրբ երեսաց նորա, և շնորհք երկնային հովանի ունէր ՚ի վերայ նորա. և ընթացեալ առ ոտս նորա՝ արձակելով զօրէնս թագաւորաց, և խնայեցեալ սուրբ առաքեալն կանգնեաց զնա և համբուրեաց. և ինքն Արքայն առեալ զԱջն Առաքելական համբուրէր՝ աշացն և երեսացն ՚ի վերայ գնելով:

Օն անդր³¹ և փառօք ՚ի փառս բազմեալ հանդուցանէր ՚ի գահոյս արքունական. և ինքն որպէս ծառայ նստաւ յառ ոտս նորա, և ամենայն մեծամեծ աւագանին՝ ձեռս ՚ի կապ և յտան կալով, լսէին զբանն կինաց Աւետարանական քարոզութեանն: և անդէն հաւատացեալ թագաւորն և ամենայն տուն իւր, մկրտեցան յանուն Հօր և Արդւոյ և սուրբ Հոգւոյն:

Օն իսկ³² ելեալ յաւաղանէն ողջանդամ ըստ հոգւոյ և մարմնոյ, նմանապէս և ամենայն բազմութիւն քաղաքին, և որք ունէին ցառս, առհասարակ բժշկեցան ամենեքեան. և հաղորդեալ զնոսա մարմնոյ և արեան Տեառն, զրեսաց և կանոնս առաքելականս, կալ և մնալ հաւատատուն ՚ի հաւատս Վրիտասի:

Եւ ըստ օրինադրեալ կանոնի քաղաքաւարիլ բարեգործութեամբ, սիրով և ողորմածութեամբ՝ որ առ Աստուած և առ աղքատս և առ իրեարս: Հիմնադրեաց Աջոյն իւրով և ասաց շինել Ակեղեցի ՚ի վերայ առաքելական վեմի Անուամբն Վրիտասի, թողլով անպ յիւրոց աշակերտացն: Եւ էր ուրախութիւն մեծ և բազում³³ յարքունիս, և յամենայն քաղաքն, և նաւակատիք զաւուրս Վ. սրբախանարով հոգեորք

31) 15րդն չիք զն անդր:
 32) 12րդն չիք զն էս:
 33) 12րդն պատկեր և բազում:

և մարմնականօք, որպէս և յիջանել սուրբ
Հոգւոյն՝, խկապէս և անդ. սկսեալ յար-
քայէն մինչև ցաղքատս, ամենայն ինչ քա-
ղաքացւոցն և նորահաւաստիցն ՚ի Պ.րիստոս,
հասարակաց էր. և ոչ ոք իշխեսայր ասել
զինչեց իւրոց՝ թէ իւր իցէ:

(Մնացորդն է յաջորդ տառիցն):

Պ Ա Տ Մ Ա Կ Ա Ն

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆԲ

ՋՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵՆԷ

ՀՈՌՈՄՈՒՆ ՎԱՆԱՅ Ի ՇԻՐԱԿ:

Որչափ ինչ ՚ի նախնի պատմօգրաց ազ-
գիս ժամանակիցաց շինութեան այս վանաց
ունիմք բանս վկայութեան յաղագս հաս-
տատութեան վանաց հոռոմոսին բովանդա-
կեալ ՚ի հին Հայաստանն անուանեալ մա-
տինի ՚ի գաւառն Ելիբաի Այրարատեան
նահանգի, զայն ամենայն և որ արտաքոյ
այնր առ պատմագիրս մեր իցեն գրուածք
առ այս նիւթ, բովանդակ ՚ի մէջ առնումք
իրբև նախագիտելք պատմութեան վանաց
Հոռոմոսի:

Իսկ որ ինչ ներկայ գրից նորա տեղա-
գրութիւնք ցայս վայր մնացելոցն ՚ի հազար-
ամեան հնոց ժամանակաց առ ՚ի նախնեաց
մերոց վայրք սրբութեան փառացն Աստու-
ծոյ և խորան երկնամասն ՚ի յերկրի հաս-
տատեալ, անմահ վկայք բարեպաշտութեան
և առ Աստուած սիրոյն հոգեկան եւանդից
նոցս ՚ի մերում տեսութեան հանդերձ թուա-
կանօք շինութեանցն և այլ արձանագրու-

34) 12-րդն իջ աստի ցվիրցն էսկալէս և անդ...
Ի Է Ի-ր էջէ:

թեամբք ՚ի յեանոց յաղագս որ առ նմա շե-
նութեան հոյակապ տաճարին և ժամատանն
՚ի մետասաներրորդ դարու ՚ի Յովհաննու-
Շահնշահե՝ որդւոյ Պապկայ Շահնշահի
՚ի թուին Հայոց ՆՁԷ (յամի 1038), զայն
ամենայն ընդարձակ ունիմք կարգել ըստ
ձեռնհասութեան մերում ՚ի ստորագրել
զայնս հանդերձ հետզհետէ փոփոխութեամբք
Առաջնորդացն ձեռս:

Յիշատակեալ է մեր յառանձին պատ-
մութեան մենաստանին Հառիճոյ միումն ՚ի
հասակաւոր վանաց Ելիբաից՝ երես 11.
զհաստատութիւն Հոռոմոսին վանաց ՚ի
բնակարան հալածելոցն կրօնաւորաց ՚ի Ռո-
մանոս Պայտրէ Յունաց յաւուրս Աբասայ
արքայի ՚ի սասաներրորդ դարու, որ և զանուն
ընկալաւ ՚ի նոցունց կրօնաւորաց վան կո-
չելոյ նորա հոռոմոսի երկոց. ըստ որում նոքա
զի Ե՛ի հոռոմոց եկին կողմանց՝ ըստ Այր-
զանայ, կոչեցին և զվանքն Հոռոմոսին վանք:

Այլ թէև Ասողի տոյ զշինութիւն վա-
նացն ուրումն Յովհաննու,՝ զորմէ և գրի
յասելն, Ելիս ՚ի գաւառն Ելիբաից Հո-
ռոմոսին կոչեցեալ վանք՝ շինեցաւ ՚ի ձեռն
Յովհաննիսի որ էր զարդարեալ յամենայն
առաքինութիւնս և սաւաւել յորոմա-
ծութեան զարգս . . . և անցաւորաց և
ճանատար հորդաց հանդատարան՝ պատրաս-
տելի զտեղին, մինչև հանգչել իբր յիւրեանց
տան՝ ամենայն օտարաց, որ մինչև ցայսօր
երևի նոյն նշան ողորմածութեան, ՚ի տան
յայնմ՝, Այլ պարս է համարել զայս հաս-
տատութիւն մենաստանին ՚ի Հոռոմոսին
վանս ՚ի ձեռն կրօնաւորացն, զոր բաց ՚ի
պատմագրացն վկայելոյ, որպիսի Այրարատն է
պատմիչ, և Վարդան մերս աշխարհագիր
գտանեմք և զթուական յարձանագիրս և
յորմունս տաճարին բազմօք յառաջ քան